

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління та
національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КНЯЗЄВА ОЛЕСЯ ВАЛЕНТИНІВНА

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК: 659.4:327.88
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ
ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

О. В. Князева

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи

Ткачук Василь Іванович

(прізвище, ім'я, по батькові)

доктор економічних наук, професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **Князевої Олесі Валентинівни**

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від « ____ » грудня 2021 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Якобчук В.П.

(прізвище, ім'я, по батькові)

« ____ » грудня 2021 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Князева Олеся Валентинівна** захистила

(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Пугачова Н.С.

(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Князева О.В. – Інституційне забезпечення формування потенціалу запобігання корупції в Україні. Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття кваліфікації «Магістр» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, 2021.

В рамках дослідження визначено особливості формування інституційного забезпечення антикорупційної політики держави, проаналізовано світовий досвід функціонування системи запобігання та протидії корупції та перспективи його застосування у вітчизняних умовах, а також можливості покращення систем інституційного забезпечення антикорупційної діяльності.

Ключові слова: корупція, антикорупційна політика, державна політика, інституційне забезпечення, запобігання та протидія корупції.

SUMMARY

Knyazeva O.V. - Institutional support of the formation of anti-corruption capacity in Ukraine. Manuscript.

Qualification work for obtaining the qualification "Master" in the specialty 281 "Public Administration". - Polissya National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, 2021.

The study identified the peculiarities of the formation of institutional support for anti-corruption policy, analyzed the world experience of preventing and combating corruption and prospects for its use in the domestic environment, as well as opportunities to improve institutional support for anti-corruption activities.

Key words: corruption, anti-corruption policy, public policy, institutional support, prevention and counteraction of corruption.

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретичні аспекти запобігання корупції	7
1.1. Сутність та види корупції	7
1.2. Моделі та підходи до визначення корупції	10
1.3. Причини виникнення корупції	12
Розділ 2. Аналіз стану корупції в Україні	14
2.1. Характеристика корупції в публічному секторі України	14
2.2. Система спеціалізованих антикорупційних органів в Україні	17
Розділ 3. Інституційний механізм запобігання корупції в Україні	19
3.1. Напрями попередження корупційних діянь	19
3.2. Принципи протидії корупції	21
Висновки	26
Список використаних джерел	28

ВСТУП

На сьогоднішній день існує ряд причин вважати проблему боротьби з корупцією однією з найбільш актуальних для сучасної України. Одна з причин – забезпечення міжнародного престижу як однієї з потенційно значимої країни для Європейського Союзу. Саме корупція завдає відчутної шкоди національним інтересам України, її міжнародному іміджу та не дає можливості налагодити міцні міжнародні стосунки з країнами Європи.

Корупція в Україні є надзвичайно поширеним явищем, яке крім морального аспекту чинить значний деструктивний вплив на економічний і соціальний розвиток країни. Відповідно, надзвичайно актуальним питанням є визначення не тільки реального рівня корупції в країні, але й стану та ефективності діяльності антикорупційних органів.

Корупція – це негативне суспільне явище, що виявляється у використанні службовими особами, політичними діячами їх влади, посадових і службових можливостей з метою отримання неправомірної вигоди для власного збагачення. Саме корупція є однією з причин проблем із запровадженням справедливої правової бази, залученні іноземних інвестицій, адже нестабільність в країні є обмежуючим фактором її розвитку. Корупція не тільки обмежує зовнішні інвестиційні можливості, але й створює низку несправедливостей під час ведення бізнесу, вирішенні бюрократичних питань тощо.

Напрямам та сутності антикорупційної політики присвячені дослідження О.Кальмана, П.Добродумова, О.Прохоренка, М.Хавронюка. Водночас залишаються невирішеною низка проблем, що пов'язані із створенням та функціонуванням антикорупційних органів, стратегії їх розвитку та діяльності.

Метою роботи є дослідження теоретичних аспектів і обґрунтування практичних засад інституційного механізму запобігання та протидії корупції в Україні.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення низки завдань:

- дослідження сутності, причин та видів корупції;
- аналіз стану нормативно-правового забезпечення антикорупційної діяльності;
- характеристика стану корупції в Україні;
- оцінка стану реалізації антикорупційної політики в Україні;
- дослідження зарубіжного досвіду антикорупційної політики;
- визначення принципів протидії корупції;
- окреслення напрямів подолання корупції в Україні.

Об'єктом дослідження є інституційний механізм антикорупційної політики в Україні.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних засад використання інституційного механізму для запобігання корупції в Україні.

Методологічну основу дослідження склали сукупність методів та приймів наукового пізнання (загальнонаукових - діалектичний, логічний, історичний, так і спеціальних - порівняльно-правового аналізу тощо).

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти України та матеріали практики застосування їх відповідних норм щодо антикорупційних відносин; наукова і спеціальна література із наведеної тематики.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

1.1. Сутність та види корупції.

Корупція складний феномен, вплив якого поширюється на більшість населення практично в усіх країнах світу, знецінюючи систему соціальних цінностей, змінюючи справжні потреби і інтереси. Як і будь-яке складне суспільне явище, корупція не має одного універсального визначення.

Корупція є складним феноменом, вплив якого поширюється на більшість населення практично в усіх країнах світу, знецінюючи систему соціальних цінностей, змінюючи справжні потреби і інтереси. Як і будь-яке складне суспільне явище, корупція не має одного універсального визначення.

Отже, Конвенція Організації об'єднаних націй (далі ООН) проти корупції містить дев'ять таких визначень: «державна посадова особа», «іноземна державна посадова особа», «посадова особа міжнародної організації» та «власність», «доходи, отримані злочинним шляхом», «призупинена операція (заморожування)», «конфіскація», «предикатний злочин», «контрольована доставка». Звісно, головним тут має бути визначення поняття «корупція».

Міжнародно-правові акти, що визначають корупцію, тлумачать її по різному. У Кодексі поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, що прийнятий на 34 сесії Генеральної Асамблеї ООН 17.12.1979 р., зазначено, що корупція охоплює вчинення або недосконалість будь-якої дії при виконанні обов'язків або через ці обов'язки в результаті необхідних або прийнятих подарунків, обіцянок чи стимулів або їх незаконне отримання щоразу коли має місце така дія або бездіяльність. [10]

Одночасно з цим, «поняття корупції слід трактувати в межах національного права».

Страсбурзька конвенція про цивільно-правову відповідальність за корупцію (прийнята 04.12.1999 р.) визначає, що «корупція» - це «прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, що порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, яка отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи». [2, 11]

У Кодексі поведінки посадових осіб, прийнятому Генеральною Асамблеєю ООН 17.12.1979 р., корупція - скоєння певних дій під час виконання обов'язків, або у зв'язку з цими обов'язками в результаті прийнятих подарунків, обіцянок чи стимулів, чи їх незаконне одержання щоразу, коли наявна така дія або бездіяльність». [1, с. 21] Таке визначення пояснює не лише одержання посадовою особою певних матеріальних цінностей, але і її службову поведінку.

В українському законодавстві поняття корупції закріплено в Законі України «Про боротьбу з корупцією» від 1995 року. Її визначено як діяльність осіб, уповноважених на виконання державних функцій, що спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для отримання матеріальних благ, бонусів, послуг, пільг чи інших переваг.

У Законі України «Про запобігання корупції» 2014 року, надано наступне визначення: «використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або, відповідно, обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам задля схилення цієї особи до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей» [2]. Прийняття закону було ініційовано до вимог Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією і Конвенції Організації об'єднаних націй проти корупції (UNCAC).

Корупційні відносини виникають як результат неефективності існуючих інститутів, що в свою чергу змушує громадян шукати альтернативні шляхи задоволення власних потреб та інтересів.

1.2. Моделі та підходи до визначення корупції

В правовій літературі поширеною є використання двох основних підходів до визначення корупції. У широкому сенсі, корупцію трактують як негативне явище, що притаманне публічним органам влади і виявляється у їх деградації, умисному використанні службовцями державних та муніципальних органів, іншими особами, уповноваженими на виконання функцій держави, службового становища, статусу, влади, авторитету посади з корисливою метою для особистого збагачення чи задоволення інших корисливих інтересів [1, с. 21].

У вузькому розумінні корупція розуміється як окремі ситуації, в яких посадова особа приймає протиправне або морально неприйнятне рішення за результатами якого інша сторона отримує вигоду. При цьому сам посадовець одержує незаконну винагороду за прийняте рішення.

На сьогоднішній день відсутнє єдине уніфіковане визначення корупції. Одними з найбільш відомих є визначення Transparency International (міжнародна антикорупційна організація): «зловживання довіреною владою для приватної вигоди» .

Щодо моделей корупції, Україна відноситься до моделей партикуляристської теорії. Це підтверджується тим, що в Україні представлені навіть не поодинокі випадки, а систематичне відстоювання окремими особами або їх групами своїх особистих інтересів. Для цього часто не тільки порушуються етичні норми та правила, але й закон. Це впливає не тільки на кількість злочинів чи довіру до окремих людей/публічних структур, а і на розвиток суспільства, держави в цілому.

В Україні відсутній чіткий поділ приватного і публічного, а пріоритетність закону піддається «коригуванню» через внесення необхідних певному колу осіб чи

окремим особам правок і доповнень. Це дозволяє пристосувати закон до певних бізнесових операцій чи легалізації схем. Яскравим прикладом є народний депутат цього скликання та кількох попередніх Антон Яценко, що створив систему компаній прокладок, яким платили кошти при участі в тендерних закупівлях. Легалізація цієї діяльності відбулася саме через внесення поправок у відповідні законодавчі акти. Тільки у 2019 році ці компанії були оштрафовані, але не ліквідовані.

В Україні, як і в інших партикуляристських суспільствах досить розмитий кордон між приватним і публічним, а особисті стосунки часто превалюють над верховенством закону та визначають ці закони. До цих пір, незважаючи на високий запит українського суспільства щодо посилення боротьби з корупцією, про що свідчили і результати опитування Зеленського щодо посилення покарання за корупцію, в побутових умовах залишається звичка вирішити проблему за рахунок не стільки дачі хабаря, а пошуку необхідних знайомих.

Навіть зараз досить популярною залишається приказка: «я хочу, щоб у державі не було корупції, але коли треба, щоб кум міг вирішити питання». Тобто з однієї сторони – вимога боротьби з корупцією, з іншої – за наявності особистого інтересу, допускається можливість вирішити питання не зовсім прозорим шляхом.

Те саме стосується і чиновника. В Україні він виявляється затисненим між двома діаметрально протилежними вимогами: вимога суспільства та закону щодо чесності і безпристрасності, з іншою – тиск з боку знайомих, друзів, родини з вимогою обійти закон та вирішити їхні питання. В такому випадку він виявляється затисненим між суспільством і родиною/друзями, які досить часто шантажують хорошим ставленням та особистими стосунками. Про це ж говорить у своїх працях А. Леденева та С. Барсукова.

Інша частина суспільства, яка розуміє і бачить використання верхівкою або окремою групою представників влади чи певного органу можливостей для отримання додаткового доходу або неправомірної вигоди через створення бізнес структур, підприємств-прокладок повторює таку поведінку. Особливо це зростає за відсутності або несерйозності покарання або можливості підкупу відповідних

органів влади.

1.3. Причини виникнення корупції

Причини і наслідки корупції на сьогодні не можна пояснити однозначно, перед усім тому, що між ними немає чіткої межі.

Під причинами корупції варто розуміти соціальні явища, які породжують злочинність. Сама по собі корупція не розвиває суспільство, лякає інвесторів та знищує інноваційний розвиток країни. І наразі в Україні варто провадити більше результативні заходи щодо подолання корупції. Причиною виникнення корупційних явищ в публічному управлінні є те, що часто держава встановлює мінімальні посадові оклади своїм працівникам, розуміючи при цьому, що спонукає службовця розрахувати власне на приховані можливості посади чи владних повноважень [3].

Причин процвітання корупції в Україні достатньо і вони в цілому відомі нашому суспільству. Це як підмінені моральні та етичні цінності, так і неефективна діяльність керівництва держави, недостатній відомчий контроль, не усвідомлення політичних та економічних наслідків.

Причини існування корупції в Україні ми поділяємо на об'єктивні та суб'єктивні.

До об'єктивних відносимо такі чиники, як:

- становлення нової державності й руйнування старої моделі;
- перерозподіл державної власності;
- занепад економіки, розгортання економічної кризи;
- тінізація економіки;
- монополізація державними службами багатьох послуг для населення;
- постійне зростання рівня злочинності.

Суб'єктивні причини корупції:

– існування корупційних проявах у різних сферах життя, перетворення корупції на явище тотального масового характеру, що робить її звичною, загально прийнятою.;

– не достатня правова вихованість громадян та не діючий правовий механізм по боротьбі з корупційними злочинами правоохоронними органами, відсутність реального покарання за такі злочини та відсутність системи заохочення та захисту викривачів корупціонерів.

Такі причини властиві не тільки для України. Вони характерні для всіх країн, що перебувають на певному рівні економічного і соціального розвитку. Тому використання досвіду країн, що пройшли цей шлях, може бути надзвичайно ефективним для України.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

2.1. Характеристика корупції в публічному секторі України

В сучасній Україні корупція стала масовим явищем на всіх рівнях державного і муніципального управління, у приватному бізнесі, в некомерційній та громадській діяльності, а також у побуті більшості українських громадян. Більш того, в нашій країні корупція вже давно стала складовою частиною у політиці, економіці, суспільному та приватному житті, а тому сприймається як своєрідна норма здійснення взаємодій і як сукупність реальних способів вирішення майже усіх проблем у цих сферах. Більшість респондентів соціологічних досліджень відповідають приблизно також на відповідні питання анкет. Але це ставлення до корупції ставиться більшістю і посадових осіб, і бізнесменів, і громадян до інших, але не ним самим. Дослідження показують, що, потрапляючи в ситуації, коли з допомогою хабарів чи інших корупційних дій посадові особи, бізнесмени і громадяни можуть вирішити свої проблеми, багато з них так і роблять, тобто використовують корупцію для рішення своїх проблем, проблем своїх сімей або корпорацій приватного бізнесу [4].

Найбільш відомими методами оцінки корупції є розрахунок індексу сприйняття корупції, показник контролю корупції та інші.

Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) – рейтинг країн світу, що складається щорічно організацією Transparency International, який відобраєє стан щодо корупції у країні.

Україна у 2020 році посіла 117 місце зі 180 можливих, при цьому набравши 33 балів. У 2019 році Україна набрала 30 балів і зайняла 126 місце, у 2018 році – 32 бали і 120 місце.

У 2020 році перші позиції зайняли Нова Зеландія (88 балів). Щодо наших сусідів, то вони займають значно кращі позиції, а саме Польща – 45 місце,

Словаччина –60 місце, Румунія – 69 місце, Угорщина – 69 місце, Білорусь – 63 місце, Молдова – 115-е.

Рейтингова оцінка України сформована на основі девяти різних досліджень. Показовим є те, що в усіх цих дослідженнях, показники України або залишилися незмінними, або зросли (в порівнянні з індексом 2019 року).

Індекс України у 2020 році покращився після запуску Вищого антикорупційного суду зі своєю підсудністю та перезапуску Національного агентства з питань запобігання корупції. Вказане передувало завершенню реформи структури антикорупційних органів. Адже до цього моменту, працювали лише окремі складові цієї інфраструктури.

Поряд з цим відбулись антикорупційні зміни, впроваджені під час так званого «турборежиму» Верховної Ради 9 скликання. Мова йде про нові норми законодавства, які надають право здійснювати негласні слідчі дії для оргнів НАБУ, повернення відповідальності за незаконне збагачення, посилення захисту для викривачів корупційних діянь.

Протягом всього 2020 року можна було спостерігати тиск, що здійснюється на українські антикорупційні інституції.

2020 року спостерігався постійний тиск як на антикорупційні інституції, так і наступ на досягнення у сфері публічних закупівель. Як представники Кабінету Міністрів України, так і парламенту намагалися вносити зміни в законодавче регулювання та впровадити локалізацію публічних закупівель, що суперечить міжнародним зобов'язанням, які взяла на себе Україна.

Також, четвертий рік поспіль здійснюється системний тиск на громадянський сектор, що з регіонального рівня вже перейшов на національний, але зачасти, винні так і не покарані.

Найбільші зміни були досягнуті завдяки створенню антикорупційних органів, а саме, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Національного антикорупційного бюро, їх активній роботі по викриттю корумпованих топ посадовців і слідчої діяльності, запровадженні електронного декларування доходів державних службовців, а також проведення тендерної діяльності через

систему «ProZorro».

Проведення аналізу корупції, як системного явища, необхідно починати із з'ясування її факторів, які виступають підґрунтям корумпованих суспільних відносин. Самі детермінанти складають цілісну систему здійснюючу зумовлюючий вплив на вчинення корупційних діянь. Причому, одні з них є безпосередніми причинами корупційних діянь, другі впливають опосередковано на їх вчинення, треті створюють сприятливі політичні, економічні, психологічні умови як для вчинення конкретних корупційних діянь, так і для існування корупції як явища. Таким чином, можна сказати, що вищевказані фактори сприяють появі та розвитку чинників, які виступають детермінантами корупційних діянь – вони обумовлюють виникнення безпосередніх причин та умов корупційних діянь. У кримінологічній науці „фактори”, які функціонують на загально-соціальному рівні і створюють сприятливий для корумпування суспільних відносин фон, визначають як соціальні передумови корупції”. Залежно від характеру детермінуючого впливу на корупцію, фактори корупції діляться на: – соціальні передумови корупції, причини та умови корупційних діянь.

Україна з 2013 року розпочала активну боротьбу з корупцією, проте і досі вона займає значне місце у житті суспільства. До поточного року було зроблено багато кроків, що сприяють покращенню ситуації, а саме зменшення рівня корупції в поліції, створення і робота нових антикорупційних органів та реєстру е-деклараций, реформи ринку газу, державних закупівель та фінансування партій, дерегуляція. Але для більш ґрунтовних змін в цій сфері в майбутньому слід запустити антикорупційний суд та продовжити судову реформу, посилити спроможність слідчих органів, покращити роботу органів Національної поліції України, ДБР, НАЗК, НАБУ, продовжити впровадження нових електронних державних інформаційних систем, підтримання бізнесу.

2.2. Система спеціалізованих антикорупційних органів в Україні

Основними напрямками антикорупційної політики України є:

- зміна законодавства;
- система балансу напрямів діяльності, повноважень та підслідності між основними антикорупційними інституціями;
- впорядкування структури, системи і функцій органів виконавчої влади;
- забезпечення ефективного контролю за процесом розподілу бюджетних коштів;
- реформа у сфері судової влади, забезпечення верховенства права;
- удосконалення системи правоохоронних органів та їх діяльності (в тому числі і діяльності спецслужб);
- ефективність та послідовність антикорупційної політики [5, с. 165].

Тобто в антикорупційній політиці найвагоміше місце займає система спеціалізованих органів влади. Одним з таких є Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Стаття 4 Закону України «Про запобігання корупції» дає наступне визначення НАЗК – що це центральний орган виконавчої влади України із спеціальним статусом, що формування та реалізацію державної антикорупційної політики.

Створення Національного агентства було передбачене ЗУ «Про запобігання корупції», що прийнятий 14.10.2014, а введений в дію 26.04.2015 р. Агентство виконує в основному превентивну функцію – наприклад, щодо перевірки декларацій держслужбовців та відповідності їх способу життя суб'єкта, можливість розкриття необхідної інформації щодо фактів корупції або зловживання владою/посадою. Початок роботи антикорупційного агентства був однією з вимог Європейського Союзу для отримання безвізового режиму з Україною.

Національне агентство з питань запобігання корупції створено як

спеціалізований превентивний антикорупційний орган. Планувалося, що такий підхід дозволить виконати рекомендації GRECO (Група держав проти корупції), що були надані після Спільних 1-го та 2-го раундів оцінювання, а також експертних рекомендацій Європейської Комісії в рамках реалізації Плану дій по лібералізації ЄС візового режиму для України.

Наступний спеціалізований антикорупційний орган - Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) – це правоохоронний орган із широкими силовими повноваженнями, на який покладено функції по попередженню, виявленню, припиненню та розкриттю корупційних злочинів. НАБУ було створено Президентом України 16.04.2015 року. Воно може розслідувати корупційні справи, в яких причетні держслужбовці, о мають категорію «А», тобто високопосадовці та топ чиновники (народні депутати, міністри і т.д.).

Основним завданням бюро є протидія кримінальним корупційним порушенням, що чиняться вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави та/або місцевого самоврядування і становлять загрозу національній безпеці України. Схожі антикорупційні інституції існують у ряді країн світу.

Створення національного бюро було одним із пунктів Коаліційної Угоди парламентської більшості та вимогою МВФ. Контроль за діяльністю бюро здійснює Комітет Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Занепокоєння викликає стан виборчого законодавства України, яке є максимально корупційним. Одною з основних проблем є прозорість та підзвітність формування і витрачання коштів виборчого фонду, формування партійних списків та ін. Коли настає виборча кампанія, всім бажаючим кандидатам відомо «тарифи» за місце в різних частинах партійного списку кандидатів у депутати.

Таким чином, ми дійшли висновку, що політична система України є середовищем для створення корупції. На сьогоднішній день можна констатувати, що за роки незалежності Україна, на жаль, не пройшла

випробування боротьби з корупцією. Відповідно норм Конституції та чинного українського законодавства, жоден український уряд не поніс відповідальності ні разу. А кримінальне законодавство при цьому використовується в основному як засіб політичного тиску, залякування си переслідування, а не є засобом для реалізації принципу ерховенства права.

РОЗДІЛ 3.

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

3.1. Напрями попередження корупційних діянь

На сьогоднішній день в Україні такі масштаби і динаміки корупції створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку країни. Необхідність викорінення та подолання корупції обумовлюється тим, що сама по собі корупція породжує ряд інших проблем, а саме: загроза верховенства права та демократії; підрив державного управління; порушення принципів рівності та соціальної справедливості; створення умов для монополізації ринку та знищення основ конкуренції.

Важливими факторами запобігання та боротьбі проявам корупції є реформування органів по боротьбі з корупцією. З цією метою необхідно своєчасно реагувати на повідомлення від громадян та представників юридичних осіб, публікації в ЗМІ та соціальних мережах, оцінювати та аналізувати соціологічні дослідження щодо корупційних діянь, поширеність корупції і т.і. [7, с. 81].

Transparency International Україна надала рекомендації щодо заходів задля покращення показників запобігання корупції у 2021 році:

1. Запровадження прозорого і підзвітного процесу управління публічними активами, що гарантуватиме розвиток системи публічних закупівель. З цією метою передбачається:

- Розблокування та підготовка до приватизації державних об'єктів. Для цього необхідно внесення змін до ЗУ «Про приватизацію державного і комунального майна» щодо скасування норм, які забороняють проведення акцій по приватизації в період карантину;

- Повне розкриття інформації про об'єкти державної і комунальної власності. Розробка нового доступного Реєстру об'єктів державної власності для візуалізації і пошуку необхідних об'єктів. Зміна нормативно-правової бази в

сфері управління об'єктами державної і комунальної власності;

- Удосконалення сфери публічних закупівель у відповідності до міжнародних зобов'язань. Нейтралізація або мінімізація ризиків прийняття рішень, що суперечать діючому законодавству в сфері публічних закупівель або розширюють перелік вийнятків з нього. Забезпечення ефективного контролю за здійсненням публічних закупівель.

2. Формування та забезпечення незалежності та ефективної діяльності антикорупційної інфраструктури:

- Проведення прозорого та неупередженого конкурсу керівників антикорупційних органів. Станом на кінець 2021 року ні Спеціалізована антикорупційна прокуратура, ні Агенство розкушу, моніторингу та управління антивами, отриманими незаконним шляхом не мають керівників, о суттєво впливає на ефективність їх роботи. В кінці наступного року конкурс на посаду директора має відбутися і Національному антикорупційному бюро, але до цих пір, окремі положення нормативно-правових актів, що регламентують цей процес визнані неконституційними Конституційним Судом України;

- Забезпечення дієвості та ефективності системи стримувань і противаг від політичного, адміністративного та іншого тиску для антикорупційної інфраструктури. В 2021 році було подано низку нормативно-правових актів, положення яких суперечать закріпленому Конституцією України принципу поділу гілок влади. Як Офіс Президента України, так і Генеральний Прокурор не один раз своїми діями ставили під сумнів незалежність роботи антикорупційних інституцій;

- Забезпечити антикорупційні органи необхідними інструментами, закріпленими на законодавчому рівні. Запровадження кримінальної відповідальності, в тому числі і у вигляді позбавлення волі за приховування, неподання, недостовірність інформації поданої в декларації;

3. Формування професійної і незалежної судової влади:

- Обрання Вищої ради правосуддя за участі у процесі міжнародних експертів та представників громадських організацій, що є як умовою прозорості

процесу, так і рекомендацією Венеціанської комісії та Міжнародного Валютного Фонду;

- Ліквідація Окружного адміністративного суду міста Києва, що відомий своїми незаконними рішеннями;

- Розробка та прийняття нового законопроекту, що враховуватиме всі рекомендації Венеціанської Комісії по реформі Конституційного суду України. Регламентація процесу відбору суддів та забезпечення прозорості та невідчужуваності конкурсу. На даний час, ні один із законопроектів не вирішує цю проблему і не враховує повною мірою рекомендацій комісії. [9]

3.2. Принципи протидії корупції

Однією з необхідних умов для розбудови України як повноцінного члена європейської та міжнародної спільноти надзвичайно актуальним та пріоритетним є формування адекватної політики та мети щодо протидії корупції. В цьому аспекті почати треба із розробки загально визначених правових засад, на яких має базуватися діяльність з протидії корупції, і відповідати міжнародним стандартам у цій сфері. Забезпечити цю умову можна лише за визначеного переліку основоположних засад антикорупційної діяльності, тобто принципів подолання корупції та їх неухильного дотримання. Це створить підґрунтя для координування дій усіх суб'єктів, відповідальних за боротьбу з корупцією, контролю за ними, послідовності виконання запланованих в процесі подолання корупції заходів.

Хабарі, підкупи, відкати та інші корупційні дії приватного бізнесу щодо посадових осіб державної і муніципальної служб стали настільки масовим явищем, що для багатьох категорій державних і муніципальних службовців стали істотними джерелами нелегальних доходів. У сучасній Україні сформувалися мережі постійних нелегальних взаємодій посадових осіб і бізнесменів, громадян, пов'язаних взаємними зобов'язаннями. Ці мережі

взаємодій формуються між державними і муніципальними службовцями по вертикалі управління в одному органі влади, а також горизонтально – на різних рівнях управління між органами різних гілок влади і приватним бізнесом [8, с. 226-230].

Хабарництво перестало бути основною формою корупції в Україні, оскільки воно карається законом і набагато менш ефективно, ніж отримання нелегальних доходів через участь у неформальних мережах і нелегальних взаємодій.

Ці мережі стали настільки розвиненими, що звільнення навіть високопоставлених державних службовців, що може супроводжуватися повною зміною всіх їх підлеглих, навряд чи приведе до зниження рівня корупції у відповідних сферах діяльності. З високою ймовірністю нові посадові особи встановлять неформальні і нелегальні взаємодії з іншими учасниками цих мереж і продовжать здійснювати корупційні дії, можливо, вже дещо іншими способами. У результаті в сучасній Україні не залишилося ніяких органів влади, які були б настільки вільні від корупції, щоб з їх допомогою можна було б істотно знизити рівень корупції в системах державного і муніципального управління, зокрема, в їх взаємодіях з приватними бізнесами, некомерційними та громадськими організаціями і громадянами.

Для ефективної боротьби з корупційними діяннями в нашій державі необхідно взяти принципи зарубіжного досвіду протидії корупції. Принципи зарубіжного досвіду істотно підвищують ефективність антикорупційної програми при їх застосуванні в нашій країні. Ці принципи необхідно дотримуватися одночасно, в комплексі, порушення хоча б одного з них може привести не до зниження рівня корупції, а до його зростання.

До основного принципу зарубіжного досвіду відноситься публічність діяльності органів влади. В сучасній демократичній державі, органи влади мають бути публічними двох парадигмах. Перша: вони повинні бути публічні адже мають діяти в інтересах громадян і суспільства, вирішувати їх проблеми, представляти інтереси. Друга – забезпечення інформаційної відкритості всієї

своєї діяльності за винятком дуже вузьких сфер, які визначаються виключно необхідністю забезпечення безпеки суспільства і держави [9].

Публічними повинні бути всі органи державної влади, при цьому не повинно бути винятків для правоохоронних органів і спеціальних служб. У більшості випадків навіть відомості про роботу спеціальних служб повинні через визначені законодавством період після того, як вони перестають бути актуальними, ставати доступними для ознайомлення зацікавленим громадянам і організаціям.

Забезпечення ефективності попередження та протидії корупції неможливо без забезпечення невідворотності покарання за вчинення корупційних дій. Відсутність невідворотності покарань за вчинення корупційних дій завжди сприяє зростанню корупції. За відсутності принципу невідворотності покарань за вчинення корупційних дій, корупціонери продовжують і надалі здійснювати такі дії. При високому рівні скритності корупційних дій і відсутності невідворотності покарань за їх вчинення більшість корупціонерів залишаються без покарання. Такий стан речей, як наслідок, покаже всім іншим посадовим особам, які мають корупційні ризики, що такі дії можна здійснювати безкарно, для цього їм необхідно лише бути досить скритними і володіти необхідними зв'язками в правоохоронних органах.

В інших державах застосовують інші принципи протидії корупції, до яких найчастіше відносять: незалежна судова влада, забезпечення верховенства закону, незалежність засобів масової інформації, наявність політичної конкуренції. Комплексна релаксація всіх вищенаведених принципів може істотно впливати на зменшення рівня корупції.

В українській практиці визначено, що протидія корупції повинна ґрунтуватися на дотриманні наступних принципів: верховенство права; законність; об'єктивність і ісітемність; наукова обґрунтованість і практична спрямованість; ефективність і економічні доцільність; партисипація та взаємодія на всіх рівнях. Проаналізувавши український та іноземний досвід, на нашу думку при побудові та забезпечення діяльності механізму протидії

корупції в Україні необхідно підходити з точки зору законів цивілізованого суспільства, моральності та євроінтеграційних прагненнях.

При створенні системи заходів протидії корупції в українських організаціях, установах слід ґрунтуватися на таких ключових принципах як:

1. Принцип відповідності діяльності організації чинному законодавству і загальноприйнятим нормам. Відповідність реалізованих антикорупційних заходів Конституції України, укладеним Україною міжнародним договором, законодавству України та іншим нормативним правовим актам, застосовним до організації.

2. Принцип особистого прикладу керівництва. Ключова роль керівництва організації у формуванні культури нетерпимості до корупції та у створенні внутрішньо-організаційної системи попередження і протидії корупції.

3. Принцип залученості працівників. Інформованість працівників організації щодо положень антикорупційних нормативно-правових актів та їх активної участі у формуванні та реалізації антикорупційних стандартів і процедур.

4. Принцип відповідальності і невідворотності покарання. Невідворотність покарання для працівників організації незалежно від займаної посади, стажу роботи та інших умов у випадку вчинення ними корупційних правопорушень в зв'язку з виконанням трудових обов'язків, а також персональна відповідальність керівництва організації за реалізацію внутрішньо-організаційної антикорупційної політики.

5. Принцип відкритості бізнесу. Інформування контрагентів, партнерів та громадськості про прийняті в організації антикорупційні стандарти ведення бізнесу.

ВИСНОВКИ

Корупція – це суспільно небезпечне явище, яке впливає на всі сфери людської життєдіяльності. Корупція виникає майже в кожній політичній та економічній системі, але не завжди вона набуває масового тотального характеру та стає універсальною однакою тієї чи іншої держави. До причин корупції в системі органів державної влади слід віднести: зрощування апарату державного управління з комерційними структурами, їх ділові відносини поза межами правового поля; терпимість громадськості до існування і поширеності корупції; складність бюрократичних процедур; лобізм при прийнятті і змін нормативно-правових актів.

В сучасних умовах корупція є явищем багатограним, яке можна характеризувати в залежності від статусу суб'єктів, мети, з якою вчинені корупційні дії, рівня суспільної небезпеки діяльності, та за територіальним принципом. Така класифікація сприяє виробленню пропозицій, спрямованих на уникнення протиріч і колізій між різними галузями права, якими передбачається відповідальність за корупційні прояви різних видів, дає можливість розмежувати різні види корупційних діянь, а отже, і відповідальність за їх вчинення.

Найпопулярнішими формами корупції у приватному секторі є: хабарництво при працевлаштуванні, хабарництво яке спрямоване на купівлю інформації щодо тендерних пропозицій, хабарництво щодо торгівлі лісоматеріалами. Найбільш поширеними вбачаються умови такі як корупційній практики, а саме виплати зарплати в конвертах, подвійна бухгалтерія, використання послуг фіктивних фірм.

На законодавчому рівні закладено основні шляхи ефективної антикорупційної політики. Більш найпоширеніша практика показує декілька проблем, що заважають ефективній реалізації цієї політики. Так, можна

вважаати, що притягнутих до адміністративної відповідальності на практиці не зупиняє громадян та службовців здійснювати корупційні діяння.

Недоліками українського антикорупційного законодавства є відсутність спеціалізованих органів протидії корупції, відсутність дієвих законодавчих та загально-соціальних механізмів попередження корупції, правова невихованість громадян, високі корупційні ризики в органах влади та правоохоронних органах, низький рівень заробітної плати цих органів, що змушує працівників заробляти шляхом неправомірних корупційних дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Трепак В.М. Поняття корупції: від різнотлумачення до єдиного розуміння [Електронний ресурс] / В. М. Трепак // Юридична наука. - 2016. - № 8. - С. 12-24. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2016_8_4
2. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 № 1700-
3. Сутність та причини корупції в системі органів державної влади http://teplykrda.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5598:2016-06-03-06-20-24&catid=36:2008-07-05-12-55-09&Itemid=1
4. - Коваленко В.В. Курс адміністративного права: підручник [Електронний ресурс] / В.В. Коваленко. – Режим доступу: pidruchniki.ws/1896080148173/pravo/
5. - Балакарева І.М. Корупція в Україні: питання протидії: [наук. доп.] / [Балакарева І. М. та ін.; за заг. ред. В. М. Гарашука]; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. - Харків: Панов А. М., 2015. - 165 с.
6. Камлик М. Корупція в Україні / М. Камлик, Є. Невмержицький. – К.: Знання, КОО, 2001. – 187.
7. Гвоздецький В. Д. Організаційно-правові засади запобігання і протидії корупції в Україні : моногр. / В. Д. Гвоздецький. – К. : МП «Леся». – С. 81.
8. Хабарова Т.В. Адміністративно-правові принципи в системі заходів протидії корупції [Електронний ресурс] / Т.В. Хабарова // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Право. - 2016. - вип. 22. - С. 226-230. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2016_22_58.
9. Сутність та причини корупції в системі органів державної влади // http://teplykrda.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5598:2016-06-03-06-20-24&catid=36:2008-07-05-12-55-09&Itemid=1.
10. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, що прийнятий на 34 сесії Генеральної Асамблеї ООН 17.12.1979 р. Режим

доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text.

11. Страсбурзька конвенція про цивільно-правову відповідальність за корупцію від 4 листопада 1999 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text.

12. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України: підручн. [Електронний ресурс] / В.Б. Авер'янов. – К.: Юридична думка, 2004. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/view/2590/15/>

13. Альтернативний звіт з оцінки ефективності державної антикорупційної політики / Р.Г. Рябошапка, О.С. Хмара, А.В. Кухарук, М.І. Хавронюк, О.В. Калітенко; За заг. ред. А.В. Волошиної. – К., 2015. – 268 с.

14. Антикорупційний урок (Короткий навчальний посібник). – К., 2016. – 24 с.

15. Балакарева І.М. Корупція в Україні: питання протидії: [наук. доп.] / [Балакарева І. М. та ін.; за заг. ред. В. М. Гарашука]; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. - Харків: Панов А. М., 2015. - 165 с.

16. Базалук О. Корупція в Україні: ментальність правителів і доля народу. Геофілософія України / О. Базалук. - Київ: МФКО, 2016. - 253 с.

17. Басанцов І.В. Корупція в Україні: сучасні реалії та ефективні засоби протидії: монографія / І.В. Басанцов, О.О. Зубарева; Сум. держ. ун-т. - Суми: Сум. держ. ун-т, 2016. - 179 с.

18. Бисага Ю.М. Корупція як цивілізаційний феномен: причини та шляхи подолання: монографія / [Бисага Ю. М. та ін.]; Держ. ВНЗ Ужгород. нац. ун-т. - Ужгород: Гельветика, 2016. - 199 с.

19. Битяк Ю.П. Адміністративне право України: підручник [для юридичних вузів і фак.] / Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гарашук та ін. ; за ред. Ю.П. Битяка. – Х.: Право, 2000. – 520 с.

20. Боротьба з корупцією навпомацки, або чому в Україні досі немає Антикорупційної стратегії на 2018–2020 роки // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravo.org.ua/ua/news/20873157-borotba-z-koruptsieyu->

navpomatski,-abo-chomu-v-ukrayini-dosi-nemae-antikoruptionsynoyi-strategiyi-na-20182020-roki

21. [Вдовиченко Є.В.](#) Сутність корупції, її принципи і властивості (філософський контекст) [Електронний ресурс] / Є.В. Вдовиченко // [Актуальні проблеми філософії та соціології](#). - 2016. - Вип. 9. - С. 15-19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprfc_2016_9_6

22. Великий тлумачний словник. Сучасна українська мова. – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2008. – 704 с

23. [Висоцька І.Б.](#) Корупція в Україні: сутність і наслідки для економіки [Електронний ресурс] / І.Б. Висоцька, В.М. Висоцький // [Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна](#). - 2017. - Вип. 1. - С. 37-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2017_1_7

24. [Водоласкова К.Ю.](#) Міжнародні принципи та інструменти у боротьбі проти корупції в галузі державних закупівель [Електронний ресурс] / К.Ю. Водоласкова // [Часопис Київського університету права](#). - 2015. - № 4. - С. 323-328. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_4_75

25. Галуцько В.В. Адміністративне право України : навч. посіб. : [у 2-х томах] / [Галуцько В. В., Олефір В. І., Пихтін М.П. та ін.] ; за заг. ред. В.В. Галуцька. – Херсон : ХМТ, 2011. – Т. 1 : Загальне адміністративне право. – 2011. – 320 с.

26. Гвоздецький В.Д. Адміністративно-правові засади запобігання і протидії корупції / В.Д. Гвоздецький, В.О. Заросило. – К.: МП «Леся», 2016. – 120 с.

27. Гвоздецький В. Д. Організаційно-правові засади запобігання і протидії корупції в Україні : моногр. / В. Д. Гвоздецький. – К. : МП «Леся». – С. 81.

28. Гвоздецький В.Д. Організаційно-правові засади запобігання і протидії корупції в Україні: монографія / В.Д. Гвоздецький. – К.: МП «Леся», 2011. – 592 с.

29. [Григор'єв Р.Г.](#) Зарубіжний досвід запобігання службовій корупції

[Електронний ресурс] / Р. Г. Григор'єв // [Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки](#). - 2016. - № 2. - С. 103-109. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2016_2_16

30. Гріненко А.Ю. Корупція – основна загроза економічної безпеки України при вступі до Європейського Союзу [Електронний ресурс] / А.Ю. Гріненко // [Інтелект XXI](#). - 2018. - № 1. - С. 49-53. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2018_1_12

31. [Дем'янчук Ю.В.](#) Актуальні проблеми протидії корупції з урахуванням зарубіжного досвіду [Електронний ресурс] / Ю.В. Дем'янчук // [Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція](#). - 2015. - Вип. 17(1). - С. 108-111. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_17\(1\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_17(1)_30)

32. [Дмитрієв Ю.В.](#) Управління корупційними ризиками: поняття та зміст [Електронний ресурс] / Ю. В. Дмитрієв // [Менеджер](#). - 2016. - № 1. - С. 79-88. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2016_1_13

33. Державне регулювання антикорупційної діяльності. Законодавство. Коментар. Роз'яснення: [збірник] / за ред. О.С. Саєнка, Міністра Каб. Міністрів України; [наук. ред.: М.І. Хавронюк]; Секретаріат Каб. Міністрів України. - Київ: Юрінком Інтер, 2017. - 569 с.

34. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / автор. кол.; В.В. Василевич, Т.Е. Василевська, В.Ф. Нестерович, Е.В. Расюк, А.В. Савченко, В.Л. Федоренко (кер.) та ін.; за ред. проф. Ю.В. Ковбасюка і проф. В.Л. Федоренка. К.: Видавництво Ліра-К, 2016. 524 с.

35. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 № 1700-VII

36. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14 жовтня 2014 № 1699-VII

37. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 № 1698-VII

38. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» (втратив чинність, крім положень щодо фінансового контролю, які втрачають чинність з початком роботи системи подання та оприлюднення відповідно до цього Закону декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) від 7 квітня 2011 № 3206-VI

39. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 № 1261-VII

40. Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 року №393/96-ВР

41. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року №2939-VI.

42. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 року №3341-XII.

43. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 року №221-VII (зміни до ст.ст. 354, 368, 369, 370 КК України).

44. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики» від 14 травня 2013 року №224-VII.

45. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» 7 квітня 2011 року №3207-VI

46. Звіт Transparency International. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.mail.ru/politics/24651243/>.

47. Запобігання і протидія проявам корупції як елемент модернізації

системи державної служби / Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації. – Івано-Франківськ, 2012. – 237 с.

48. Заросило В.О. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Антикорупційна діяльність в Україні» (для магістрів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018 – 20 с.

49. Індекс корупції CPI-2017 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2017/>

50. Імплементация європейських стандартів запобігання та боротьби з корупцією в національне законодавство: навч.-метод. матеріали / Б.О. Костенко, А. В. Кухарук ; уклад. Т. А. Саченко. – К.: НАДУ, 2013. – 60 с.

51. Калмиков Д.О. Запобігання корупції: методичні рекомендації для місцевих активістів / [Д.О. Калмиков, Д.В. Сінченко, О.О. Сорока, М.І. Хавронюк, Г.Л. Шведова]; за заг. ред. М. І. Хавронюка. – К.: ФОП Москаленко О.М., 2017. – 242 с.

52. Камлик М. Корупція в Україні / М. Камлик, Є. Невмержицький. – К.: Знання, КОО, 2001. – 187 с

53. Кісіль З.Р. Адміністративне право: навч. посіб. [Електронний ресурс] / З.Р. Кісіль. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1584072045125/pravo/administrativne_pravo

54. Коваленко В.В. Курс адміністративного права: підручник [Електронний ресурс] / В.В. Коваленко. – Режим доступу: pidruchniki.ws/1896080148173/pravo/

55. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

56. Конституція України: Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

57. Корупція в приватному секторі // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/8.pdf

58. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

59. Кримінально-правові та кримінологічні засоби запобігання корупції: збірник тез та доповідей студентської науково-практичної конференції (5 квітня 2017 р.) / Університет ДФС України. – Вінниця, ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 324 с.

60. [Куц В.](#) Поняття корупційних злочинів та їх види [Електронний ресурс] / В. Куц, Я. Триньова // [Вісник Національної академії прокуратури України](#). - 2012. - № 4. - С. 32-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2012_4_8